

Construcció d'un factor de ponderació de l'Indicador Sintètic de Necessitats Socials, basat en la dispersió de les Àrees Bàsiques de Serveis Socials

Càtedra d'Inclusió Social de la Universitat Rovira i Virgili

Octubre de 2022

1. Objectiu

La construcció d'un Indicador Sintètic de Necessitats Social (ISNS) per Àrees Bàsiques de Serveis Socials (ABSS) respon a la voluntat del Departament de Drets Socials de la Generalitat de Catalunya d'actualitzar el model de distribució dels recursos en atenció social. Arrel del treball conjunt, s'ha consensuat amb l'Associació Catalana de Municipis i amb la Federació de Municipis de Catalunya la idoneïtat de complementar els resultats de l'ISNS amb un índex de dispersió per a les ABSS supramunicipals. El motiu és la constatació que una mateixa situació de vulnerabilitat pot ser afrontada de manera desigual en funció dels recursos disponibles a l'entorn, i es considera que la dispersió territorial és un dels elements clau en aquesta sentit.

2. Selecció dels ítems

Per a la construcció de l'índex de dispersió s'han recopilat una desena d'ítems. En un primera fase, aquests s'han definit com a ítems-base. Els enumerem a continuació:

- Població de l'ABSS.
- Agrupació de les ABSS segons mides poblacionals dels municipis.
- Densitat de població.
- Probabilitat que dos individus consecutius de l'ABSS siguin del mateix municipi.
- Sumatori de les distàncies entre els nuclis poblacionals de l'ABSS i la seu de l'ABSS.
- Total de municipis de l'ABSS.

La combinació d'ítems-base ha donat lloc a diversos ítems-construïts. Per exemple:

- Mida mitjana dels municipis de l'ABSS (combinació de la població i el total de municipis).
- Densitat de població basada en les distàncies entre els municipis i la seu de l'ABSS (combinació de la població i els sumatoris de les distàncies entre municipis).

En conjunt, doncs, s'ha treballat amb una bossa inicial d'una desena d'ítems (base i construïts).

Després d'avaluar la naturalesa dels ítems disponibles i les correlacions que s'estableixen entre ells, i prioritzant la simplificació del model, s'han seleccionat els 2 ítems que exposem a la Taula 1, corresponents a les dimensions de Ruralitat i de Dispersió Territorial:

Taula 1. Dimensions i ítems incorporats a la construcció de l'índex de dispersió per Àrees Bàsiques de Serveis Socials

Dimensió	Ítem
Ruralitat	Les ABSS s'agrupen en quatre categories, segons els tipus de municipis: 1. Almenys un municipi de més de 50.000 habitants 2. Almenys un municipi de més de 20.000, i cap pertanyent al grup 1 3. Almenys un municipi de més de 10.000 habitants, i cap pertanyent als grups 1 o 2 4. Tots els municipis per sota de 10.000 habitants
Dispersió territorial	Densitat de població basada en distàncies al centre, resultat de la fórmula: $\text{Població de l'ABSS} / \text{Sumatori de les distàncies (en km) entre la seu de l'ABSS i els municipis que la conformen}$ Posteriorment, els resultats s'estandarditzen (puntuació Z, amb mitjana 0 i desviació típica 1) i s'agrupen en quatre grups de menor a major dispersió (quartils)

Font: elaboració pròpia

L'ítem de ruralitat parteix del volum de població dels municipis de la comarca on pertany l'ABSS (inclosos aquells municipis que no formen part de l'ABSS). Aquest indicador permet tenir en compte l'accessibilitat a serveis derivada de la proximitat (per la pertinença a la mateixa comarca) a un gran nucli urbà o, en canvi, l'absència d'aquesta referència urbana de proximitat. La informació prové del padró de població 2021.

Nota: el càlcul per a la Mancomunitat de la Plana s'ha referenciat, per la seva proximitat, a Osona-Vic.

L'ítem de dispersió territorial parteix de la lògica de l'indicador de densitat poblacional (Població / Àrea geogràfica). Aquí es substitueix l'àrea geogràfica per la suma de les distàncies entre la seu de l'ABSS i els municipis que la conformen, ja que es considera així es respon millor a allò que es busca estudiar: és una mesura de l'esforç que les ABSS fan en desplaçaments per atendre les necessitats socials de la població. Les distàncies s'han calculat a partir de l'eina Google Maps. Aquest ítem contempla tots els desplaçaments de manera independent (és a dir, no preveu la possibilitat de trajectes compartits des de la seu a diversos municipis que són propers en un únic viatge). El fet que diversos municipis estiguin a tocar no implica que la persona que presti el servei pugui cobrir-los tots en la mateixa jornada laboral. Per tant, i com no hi ha manera de conèixer en profunditat les característiques de cada sortida, és adient considerar els municipis com a ens destinataris independents. En aquest sentit, cada prestació hauria de considerar-se com a un viatge des de l'origen fins a la destinació.

D'altra banda, aquest sumatori es calcula de manera independent a si el trajecte porta a un municipi de major població o a un municipi de menor població (és a dir, si tots els municipis més allunyats del centre són els més poblats, caldrà fer aquests desplaçaments de manera més habitual). No es pot determinar si aquesta situació (a priori agreujant) es compensa amb la major possibilitat de fer diverses intervencions (en tractar-se de municipis més grans) en un únic viatge, per la qual cosa s'estaria optimitzant el temps de desplaçament.

3. Resultats

Per simplificar el model i fer-lo comprensible, s'han agrupat les ABSS en quatre grups, per a cadascun dels dos ítems seleccionats.

A partir d'aquí, s'ha categoritzat el resultat final de manera acumulativa en funció del compliment de diversos criteris: amb una puntuació màxima de 8 (màxima dispersió en els dos ítems) i una puntuació mínima de 2 (mínima dispersió en els dos ítems).

Taula 2. Distribució de les Àrees Bàsiques de Serveis Socials en grups i subgrups, segons grau de dispersió, de manera descendent (dins de cada grup, ordenades de manera alfabètica)

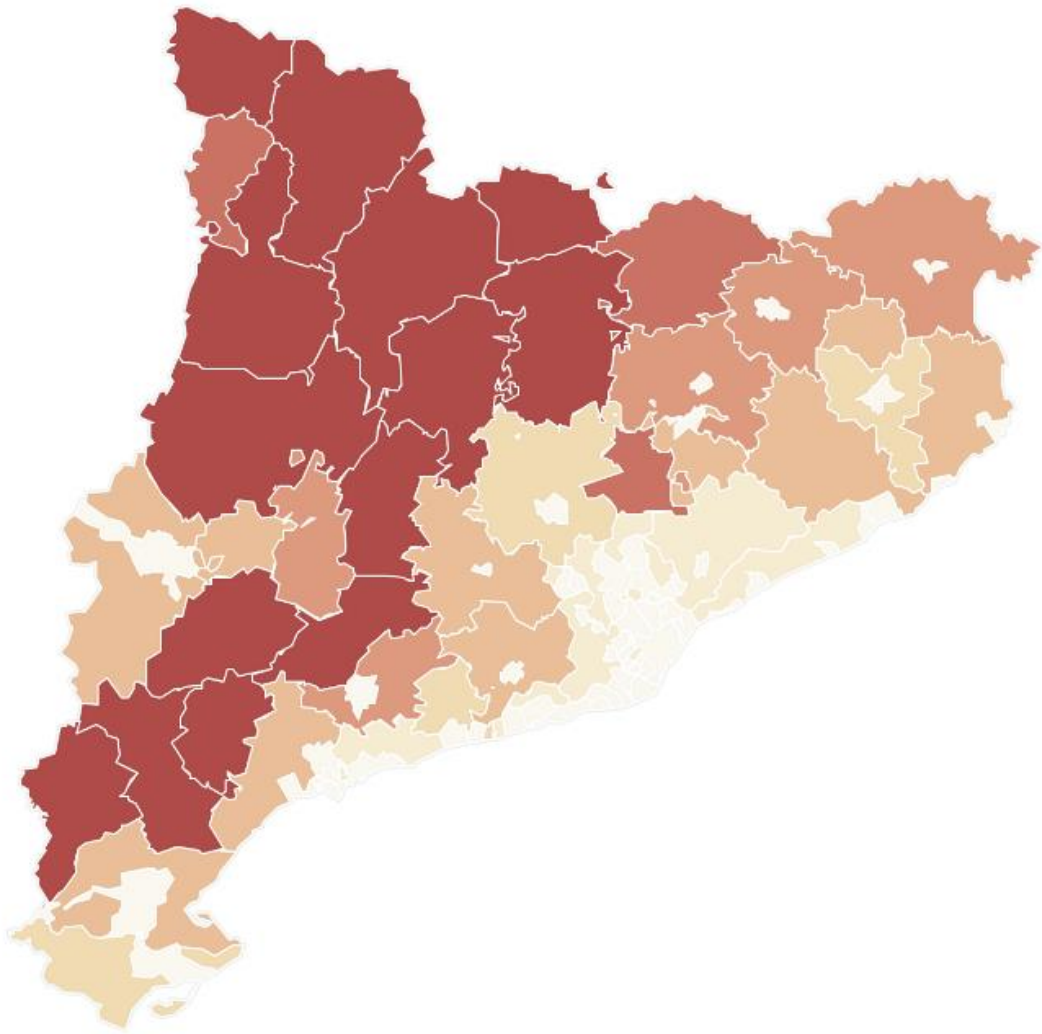
Grup	Subgrup	Àrees Bàsiques de Serveis Socials
Grup 1	Subgrup 1.1 (8 punts)	Conca de Barberà Garrigues Pallars Jussà Pallars Sobirà Priorat Solsonès Terra Alta
	Subgrup 1.2 (7 punts)	Alt Urgell Aran (Vall) Berguedà Cerdanya Noguera Ribera d'Ebre Segarra
Grup 2	Subgrup 2.1 (6 punts)	Alta Ribagorça Moianès Ripollès
	Subgrup 2.2 (5 punts)	Alt Camp (sense Valls) Alt Empordà (sense Figueres) Garrotxa (sense Olot) Osona (sense Manlleu, Vic i 11 dels 12 municipis de la Mancomunitat de la Plana) Urgell
Grup 3	Subgrup 3.1 (4 punts)	Alt Penedès (sense Vilafranca del Penedès) Anoia (sense Igualada) Baix Camp (sense Cambrils i Reus) Baix Ebre (sense Tortosa) Baix Empordà (sense Palafrugell i Sant Feliu de Guíxols) Mancomunitat de la Plana (11 municipis d'Osona i 1 municipi del Vallès Oriental)

		Pla de l'Estany Pla d'Urgell Segrià (sense Lleida) Selva (sense Blanes i Lloret de Mar)
	Subgrup 3.2 (3 punts)	Bages (sense Manresa) Baix Penedès (sense Calafell i el Vendrell) Gironès (sense Girona i Salt) Montsià (sense Amposta)
Grup 4	Subgrup 4.1 (2 punts)	Baix Llobregat (sense 15 dels 30 municipis) Garraf (sense Sant Pere de Ribes, Sitges i Vilanova i la Geltrú) Maresme (sense El Masnou, Mataró, Pineda de Mar, Premià de Mar i Vilassar de Mar) Tarragonès (sense Salou, Tarragona i Vila-seca) Vallès Occidental (sense 11 dels 23 municipis) Vallès Oriental (sense Aiguafreda, Granollers i Mollet del Vallès)

Font: elaboració pròpia

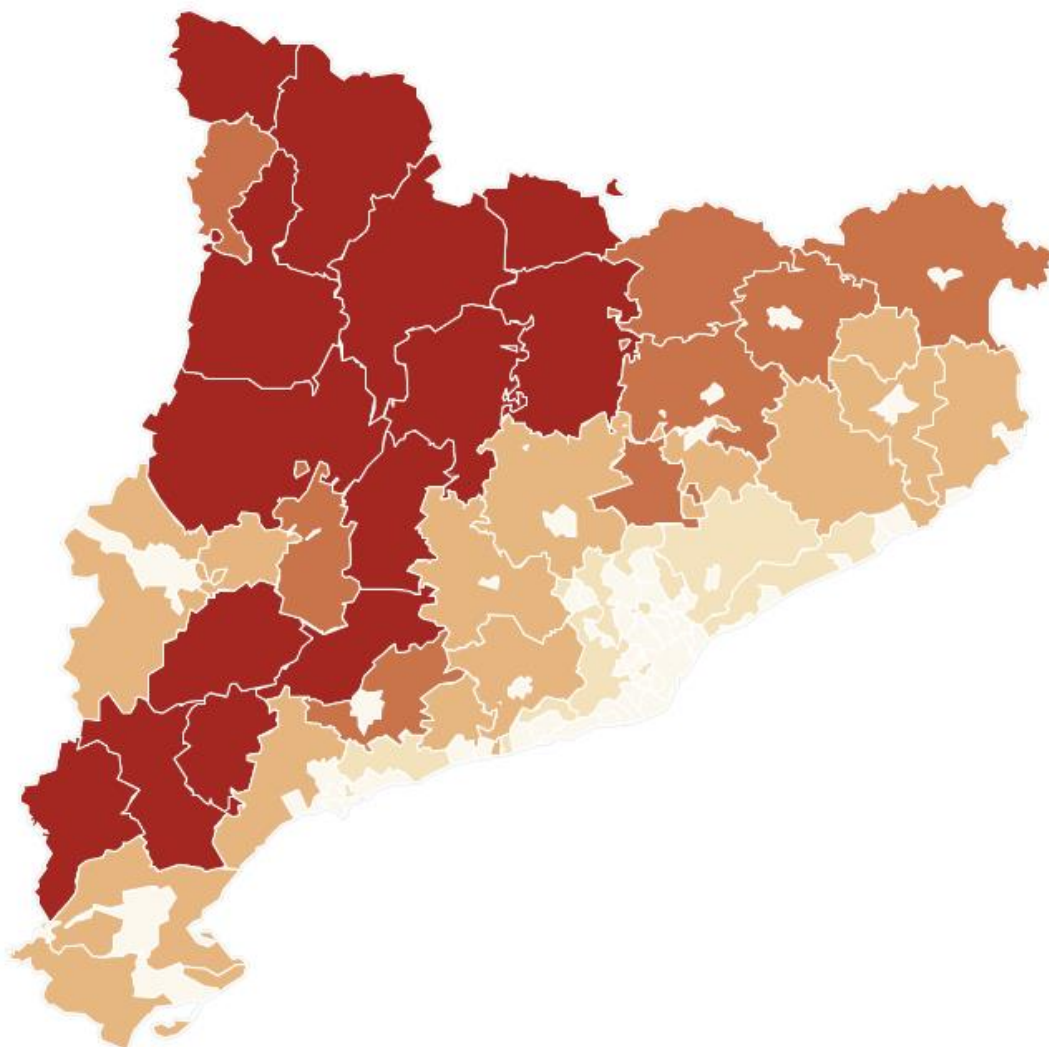
El resultat gràfic es pot observar als Gràfic 1 (distribució en grups) i Gràfic 2 (distribució en subgrups), mentre que les dades de cada ABSS es poden consultar a la Taula 3.

Gràfic 1. Distribució de les Àrees Bàsiques de Serveis Socials en 7 subgrups, segons grau de dispersió

Font: elaboració pròpia

Gràfic 2. Distribució de les Àrees Bàsiques de Serveis Socials en 4 grups, segons grau de dispersió

Font: elaboració pròpia

Taula 3. Agrupació de les ABSS segons dispersió

Codi	ABSS	Ítem 1. Ruralitat	Ítem 2 Dispersió	Puntuació	Grup	Subgrup
1	Alt Camp (sense Valls)	2	3	5,00	Grup 2	Subgrup 2.2
2	Alt Empordà (sense Figueres)	2	3	5,00	Grup 2	Subgrup 2.2
3	Alt Penedès (sense Vilafranca del Penedès)	2	2	4,00	Grup 3	Subgrup 3.1
4	Alt Urgell	3	4	7,00	Grup 1	Subgrup 1.2
5	Alta Ribagorça	4	2	6,00	Grup 2	Subgrup 2.1
6	Amposta					
7	Anoia (sense Igualada)	2	2	4,00	Grup 3	Subgrup 3.1
8	Aran (Vall)	4	3	7,00	Grup 1	Subgrup 1.2
9	Badalona					
10	Badia del Vallès					
11	Bages (sense Manresa)	1	2	3,00	Grup 3	Subgrup 3.2
12	Baix Camp (sense Cambrils i Reus)	1	3	4,00	Grup 3	Subgrup 3.1
13	Baix Ebre (sense Tortosa)	2	2	4,00	Grup 3	Subgrup 3.1
14	Baix Empordà (sense Palafrugell i Sant Feliu de Guíxols)	2	2	4,00	Grup 3	Subgrup 3.1
15	Baix Llobregat (sense 15 dels 30 municipis)	1	1	2,00	Grup 4	Subgrup 4.1
16	Baix Penedès (sense Calafell i el Vendrell)	2	1	3,00	Grup 3	Subgrup 3.2
17	Barberà del Vallès					
18	Barcelona					
19	Berguedà	3	4	7,00	Grup 1	Subgrup 1.2
20	Blanes					
21	Calafell					
22	Cambrils					
23	Garrotxa (sense Olot)	2	3	5,00	Grup 2	Subgrup 2.2
24	Castellar del Vallès					
25	Castelldefels					
26	Ripollès	3	3	6,00	Grup 2	Subgrup 2.1

27	Cerdanya	4	3	7,00	Grup 1	Subgrup 1.2
28	Cerdanyola del Vallès					
29	Conca de Barberà	4	4	8,00	Grup 1	Subgrup 1.1
30	Cornellà de Llobregat					
31	Esparreguera					
32	Esplugues de Llobregat					
33	Figueres					
34	Garraf (sense Sant Pere de Ribes, Sitges i Vilanova i la Geltrú)	1	1	2,00	Grup 4	Subgrup 4.1
35	Garrigues	4	4	8,00	Grup 1	Subgrup 1.1
36	Gavà					
37	Girona					
38	Gironès (sense Girona i Salt)	1	2	3,00	Grup 3	Subgrup 3.2
39	Granollers					
40	Hospitalet de Llobregat, l'					
41	Igualada					
42	Lleida					
43	Lloret de Mar					
44	Mancomunitat de la Plana (11 municipis d'Osona i 1 municipi del Vallès Oriental)	2	2	4,00	Grup 3	Subgrup 3.1
45	Manlleu					
46	Manresa					
47	Maresme (sense El Masnou, Mataró, Pineda de Mar, Premià de Mar i Vilassar de Mar)	1	1	2,00	Grup 4	Subgrup 4.1
48	Martorell					
49	Masnou, el					
50	Mataró					
51	Moianès	4	2	6,00	Grup 2	Subgrup 2.1
52	Molins de Rei					
53	Mollet del Vallès					

54	Montcada i Reixac					
55	Montsià (sense Amposta)	2	1	3,00	Grup 3	Subgrup 3.2
56	Noguera	3	4	7,00	Grup 1	Subgrup 1.2
57	Olesa de Montserrat					
58	Olot					
59	Osona (sense Manlleu, Vic i 11 dels 12 municipis de la Mancomunitat de la Plana)	2	3	5,00	Grup 2	Subgrup 2.2
60	Palafrugell					
61	Pallars Jussà	4	4	8,00	Grup 1	Subgrup 1.1
62	Pallars Sobirà	4	4	8,00	Grup 1	Subgrup 1.1
63	Pineda de Mar					
64	Pla de l'Estany	3	1	4,00	Grup 3	Subgrup 3.1
65	Pla d'Urgell	3	1	4,00	Grup 3	Subgrup 3.1
66	Prat de Llobregat, el					
67	Premià de Mar					
68	Priorat	4	4	8,00	Grup 1	Subgrup 1.1
69	Reus					
70	Ribera d'Ebre	4	3	7,00	Grup 1	Subgrup 1.2
71	Ripollet					
72	Rubí					
73	Sabadell					
74	Salou					
75	Salt					
76	Sant Adrià de Besòs					
77	Sant Andreu de la Barca					
78	Sant Boi de Llobregat					
79	Sant Cugat del Vallès					
80	Sant Feliu de Guíxols					
81	Sant Feliu de Llobregat					

82	Sant Joan Despí					
83	Sant Pere de Ribes					
84	Sant Vicenç dels Horts					
85	Santa Coloma de Gramenet					
86	Santa Perpetua de Mogoda					
87	Segarra	4	3	7,00	Grup 1	Subgrup 1.2
88	Segrià (sense Lleida)	1	3	4,00	Grup 3	Subgrup 3.1
89	Selva (sense Blanes i Lloret de Mar)	2	2	4,00	Grup 3	Subgrup 3.1
90	Sitges					
91	Solsonès	4	4	8,00	Grup 1	Subgrup 1.1
92	Tarragona					
93	Tarragonès (sense Salou, Tarragona i Vila-seca)	1	1	2,00	Grup 4	Subgrup 4.1
94	Terra Alta	4	4	8,00	Grup 1	Subgrup 1.1
95	Terrassa					
96	Tortosa					
97	Urgell	3	2	5,00	Grup 2	Subgrup 2.2
98	Vallès Occidental (sense 11 dels 23 municipis)	1	1	2,00	Grup 4	Subgrup 4.1
99	Vallès Oriental (sense Aiguafreda, Granollers i Mollet del Vallès)	1	1	2,00	Grup 4	Subgrup 4.1
100	Valls					
101	Vendrell, el					
102	Vic					
103	Viladecans					
104	Vilafranca del Penedès					
105	Vilanova i la Geltrú					
106	Vila-seca					
107	Vilassar de Mar					

Font: elaboració pròpia